

Relationship and interaction of social and cultural functions of the modern state manifested primarily in the fact that the proper implementation of the latter, especially in the context of the development of education and science, is a necessary prerequisite for implementation of basic social rights of individuals, especially the right to work. Social function, in its turn, is intended to provide accessibility of education for all citizens regardless of their economic status and other formal features, accessibility for all people to use the achievements of culture and art. Beside this, a balanced cultural policy of the state is able to significantly reduce the conflicting trends of society on various grounds (ethnic, religious, political, etc.), which is one of the objectives of the social function of the state.

The social function of the state is also closely linked with its ecological function. In establishing appropriate environmental conditions for life and labor rights observed a close relationship and interaction of environmental and social functions of the state. Indeed, the larger are the society's incomes, the less is its impact on nature, because consumers, having sufficient funds, can buy environmentally friendly goods and services, and manufacturers using resource-saving technologies – to establish treatment facilities, contributing to mitigation of negative human impacts on the environment.

In the context of interaction of communicative function of the state with its social function it should be noted that the course to the formation of the welfare state, whose primary responsibility is to provide a decent standard of living for every person as the highest social value, objective requires establishing cooperation of public authorities with citizens and organizations, that is communication, mutual exchange of information on appropriate levels of such cooperation. Implementation of social function of the state in modern conditions is impossible without informative-and-communicational component, by which provided, in particular, analysis, collection and processing of information about the social sphere of society's life on the basis of which forms the appropriate law-making proposals aimed at improving the legal regulation of social relations in this field.

It is summed up that social function takes a special place in the system of internal functions of the modern state, which, in their turn, are closely linked with the social purpose of the state.

Key words: functions of the state, social function of the state, economical function of the state, political function of the state, cultural function of the state, social policy.

УДК 340.136

*Крістіна Олександрівна Дейнека,
аспірантка відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КОДИФІКАЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ

Постановка проблеми. Актуальність теми обумовлена тим, що низька якість підготовки тексту кодифікованого акта, недосконалість його структури є найбільш значною причиною неефективності кодексу, основною перешкодою для його застосування. Висока технічна якість кодексу є важливою передумовою для його дієвої реалізації, оскільки забезпечує можливість кожному суб'єкту чітко і ясно розуміти зміст кодексу, моделювати власну поведінку відповідно до його положень, передбачати можливі наслідки своєї неправомірної поведінки. У контексті цього головним постає питання загальних вимог до кодифікаційної техніки. Проблема підсилюється тим, що в правовій доктрині дотепер залишається недостатньо дослідженим питання загальних вимог до кодифікаційної техніки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У процесі наукового дослідження питання загальних вимог до кодифікаційної техніки були використані праці таких учених, як С. Алексєєв, Л. Апт, О. Борзунова, С. Боголюбов, І. Брауде, М. Власенко, Л. Дембо, Ж. Дзейко, А. Дутко, Р. Ієринг, В. Карташова, Т. Кашаніна, Д. Керімов, Д. Ковачев, Г. Муромцев, Н. Оніщенко, В. Тарасюк, Ю. Тихомиров, А. Ткачук, А. Ушаков, Р. Халфіна, О. Черданцев, Г. Чернобель, Д. Чухвічов, В. Чхиквадзе, М. Шаргородський, О. Ющик та ін.

Метою статті є комплексний аналіз правової доктрини щодо загальних вимог до кодифікаційної техніки та наведення основних висновків із цього питання.

Основні результати дослідження. В. Риндюк, розглядаючи питання видів законодавчої техніки, ґрунтуючись на філософському поділі на загальне та особливе, а також з огляду на класифікацію законодавчих актів, формулюючи систему законодавчої техніки, вважає, що її необхідно поділяти на загальну законодавчу техніку і так звану «спеціальну законодавчу техніку». Загальна законодавча техніка, на думку науковця, – це мовні та логічні прийоми, методи, юридичні процедури, які використовуються при виробленні всіх видів законодавчих актів, а всі видові особ-

ливості вироблення того чи іншого виду законодавчого акта об'єднуються загальним поняттям «спеціальна законодавча техніка». У межах спеціальної техніки автор пропонує розглядати такі підвиди законодавчої техніки, як техніка вироблення конституційних законів, техніка внесення змін до законодавчих актів, техніка, кодифікаційна техніка, а також особливості застосування законодавчої техніки щодо окремих видів законів (основ законодавства, законів про ратифікацію і денонсацію міжнародного договору, закону про Державний бюджет України тощо). Із названих вище В. Риндюк вважає найбільш важливими конституційну, кодифікаційну та техніку внесення змін до законодавства [6, с. 76–77].

Можна дійти висновку, що при створенні кодифікованих актів застосовуються загальні та спеціальні юридико-технічні вимоги. Загальні вимоги є універсальними вимогами, які застосовуються у невизначеній кількості ситуацій, а спеціальні стосуються особливих ситуацій, що у нашому випадку означає ситуації створення кодифікованого акта. Отже, якщо обмежуватися сферою законотворення, ми погоджуємося із подібним поділом та на його основі вважаємо за доцільне виділяти загальні та спеціальні вимоги кодифікаційної техніки, де загальними вимогами кодифікаційної техніки є загальні вимоги законодавчої техніки, а спеціальними – особливі вимоги законодавчої техніки, що застосовуються у процесі створення кодифікованого акта.

Юридико-мовні вимоги кодифікаційної техніки є системою правил, прийомів і засобів, які стосуються особливостей мови при виробленні законодавчих актів. Цю систему С. Алексєєв пропонує називати «законодавча стилістика та лінгвістика» [1, с. 284]. На думку В. Риндюк, ця частина законодавчої техніки є найбільш дослідженою та найбільш повно викладеною у юридичній літературі [6, с. 97].

Зазначені вимоги включаються до вимог законодавчої та кодифікаційної техніки, оскільки будь-який кодекс, статут чи основи законодавства мають документально-текстовий вираз. Як і будь-який текстовий документ закон створюється у межах загальних правил граматики та синтаксису. Мова законодавчих актів відповідає усім вимогам, що висуваються до загальнолітературної мови. Однак водночас має специфічні особливості, зумовлені роллю цього акта у житті суспільства: закон встановлює юридичні права та покладає обов'язки, визначає юридичну відповідальність, тобто є засобом владного впливу на людську поведінку. При цьому варто розуміти, що мова є лише засобом у руках законотворця: виключно від її вмілого використання можна отримати якісний результат. З огляду на це при нормативному закріпленні необхідно досить пильно ставитися до тих чи інших мовних форм у текстах нормативних актів, оскільки мовні помилки можуть спричинити значні проблеми, особливо в умовах українського буквоїдства.

Зазначена система вимог визначає специфіку використання у текстах кодифікованих актів термінології, лексичних одиниць (слів, словосполучень, речень), різних лексичних груп (архаїзмів, історизмів, діалектизмів, жаргонізмів, іншомовних слів та словосполучень), правових аббревіатур і правових символів тощо.

Кодифікований акт повинен бути створений у законодавчому стилі. На думку В. Риндюк, законодавчий стиль має такі риси: офіційність, документарність, знеособленість викладу, експресивна нейтральність, стандартність, стереотипність і формалізація, ясність, максимальна точність, по можливості економічність і повнота, зв'язність і логічна послідовність [6, с. 103]. Офіційно-документальний стиль – це стиль суворих приписів, вимог, наказів, за його допомогою здійснюється взаємодія юридичних та фізичних осіб. Він відрізняється від художньо-літературного та повсякденного стилю тим, що не використовує фразеологічні звороти, художні порівняння та інші літературні засоби. Знеособленість викладу полягає у тому, що текст кодексу є вираженням волі держави та державних органів, а не окремих осіб, тому текст кодексу повинен бути позбавлений особливостей індивідуального стилю письмового висловлювання законотворця. Знеособленість стилю проявляється, зокрема, у повній відмові від займенників чи використанні традиційної структури тексту закону (поділі його на глави, розділи, параграфи, статті, пункти), тобто, як зазначає А. Піголкін, законодавчому стилю притаманна лексична та композиційна знеособленість [4, с. 32–33].

Однією з основних вимог до мови кодифікаційного акта є її цілісність та логічна послідовність викладу. Їй властива однозначність і раціональність. Нормативна думка законодавця, викладена

у кодифікованому акті, який зазвичай вносить суттєві зміни в регулювання суспільних відносин, повинна бути викладена однозначно, послідовно, без будь-яких перекручень та двозначностей. Це досягається за допомогою прийому поєднання абстрактного та казуїстичного викладу нормативних приписів. Казуїстичний прийом забезпечує конкретизацію загальної нормативної формули. Надміру деталізовані казуїстичні положення визначаються видовими, а не родовими ознаками, за їхньою допомогою важко досягнути всю сукупність регулюючих відносин. Зі свого боку за допомогою абстракції охоплюється весь комплекс суспільних відносин, які мають загальні риси, скорочується та спрощується обсяг нормативного матеріалу, зменшується вірогідність прогалин у правовому регулюванні. Варто знати, що використання абстрактного викладення повинно здійснюватися в міру, оскільки його ненормоване застосування може призвести до неоднозначності та розпливчатості формулювань, що негативно вплине на ефективність застосування права.

Суттєвою вимогою до мови кодифікаційного акта є її ясність і простота викладу. Якщо дотримано цю загальну вимогу кодифікаційної техніки, вбачається за можливе справедливе використання конституційного припису про те, що незнання закону не звільняє від відповідальності. У тексті кодифікаційного акта необхідно вживати прості та зрозумілі терміни, зважено підходити до використання складних граматичних конструкцій із прислівниковими та дієприслівниковими зворотами, складнопідрядними реченнями. Водночас вимога ясності не передбачає заміну, наприклад, спеціальних термінів загальнозрозумілими словесними виразами, оскільки це призведе до невизначеності та розпливчатості формулювань, до втрати точності вираження думки законодавця [4, с. 21].

Поряд із цим необхідно мати на увазі, що не можна, досягаючи мету вироблення ясного та простого кодексу, нехтувати його точністю та повнотою. Загалом варто керуватися таким правилом: ступінь простоти та ясності кодифікованого акта повинен визначатися залежно від того, на кого він поширюється, яку сферу суспільних відносин регулює, тобто звертати увагу на суб'єктів використання кодексу та їхній рівень освіченості та спеціальні і професійні навички.

Законодавчому стилю притаманна економічність, стислість. Кодифікаційний акт не зможе бути ясним і точним, якщо не буде дотримана лаконічність викладу. Чим лаконічніше сформульований нормативний акт, тим краще він сприймається безпосередніми адресатами. Фрази нормативного акта повинні мати просту конструкцію. На думку Т. Пономарьова, поняття економічності правових норм необхідно розглядати як мінімальну достатність інформації, що міститься у них, необхідну для правильного засвоєння та ефективної реалізації правових приписів. Також автор зауважує, що економічність правових норм може бути визнана одним із принципів права, що зумовлює разом з іншими його принципами ефективність нормативно-правового регулювання суспільних відносин [5, с. 62–63]. Загалом законодавець не повинен використовувати зайвих слів і фраз, які не мають змістовного навантаження.

Прикладами прийомів забезпечення стислості правових актів, на думку О. Піголкіна, є: використання однини у значенні множини; утворення складних слів (наприклад, науково-технічний, сільськогосподарський, чорноморський, новобудова, машинобудівник тощо); використання аббревіатур (редколегія, профспілка, ЄС, СОТ та ін.) [3, с. 102]. Стислості сприяють: 1) відсутність багатослівності; 2) скорочення невинуватених повторень окремих фраз; 3) використання коротких формулювань; 4) типізація (стандартність, стереотипність) формулювань [2, с. 133].

Стиль законодавчого акта має характеристики повноти або, інакше кажучи, вичерпності, цілісності, завершеності викладу, інформативності. Повнота означає, що формулювання положень законодавчого акта має бути таким, щоб не залишати місця невирішеним питанням, які за змістом самого закону мають бути ним охоплені. Т. Кашаніна з приводу цієї вимоги зазначає, що принцип інформативності полягає у включенні в нормативні акти нормативних приписів, зміст яких дає змогу суб'єктам права з достатньою точністю з'ясувати, якою має бути їхня поведінка. Інформація, що міститься у нормативних приписах, може стосуватися: 1) змісту суб'єктивних прав та обов'язків; 2) умов, за яких вони можуть виникнути; 3) санкцій, що передбачені за порушення обов'язків або інтересів інших осіб; 4) надання встановлених пільг; 5) можливі заохочення за добросовісне та якісне виконання обов'язків. Якщо приймається спеціальний закон, що регулює те або інше питання, у ньому повинні опрацьовуватися усі його аспекти [2, с. 254–256].

Слова та словосполучення є основними одиницями законодавчого тексту. Загальне правило законодавчої техніки передбачає використання у тексті законодавчих актів загальноприйнятих слів і словосполучень, що традиційно використовуються у мові, тобто є недопустимим використання рідкісних штучно створених слів. Водночас залежно від особливостей слів та словосполучень у юридичній літературі описано прийоми їхнього використання у текстах законодавчих актів.

У текстах законодавчих актів також використовуються правові аббревіатури. Аббревіатура – це скорочення, утворене з перших букв слів, що входять у словосполучення. Варто відрізнити аббревіатури від графічних скорочень, утворених першими буквами слів (наприклад, і т. д. – і так далі). Прийоми законодавчої техніки, пов'язані з особливостями використання аббревіатур у текстах законодавчих актів, такі: 1) для досягнення економності викладу і зручності вимови в текстах законів слід у міру можливості використовувати аббревіатури; 2) для досягнення ясності закону слід завжди розшифровувати аббревіатуру в тексті законодавчого акта; 3) аббревіатури повинні точно відтворювати початкові букви словосполучень; 4) аббревіатури мають бути благозвучними та не бути складними для вимови.

Другою важливою частиною загальних вимог кодифікаційної техніки є логіко-юридичні вимоги. Загалом варто зазначити, що створення законів підпадає під логічні закони. Логічні закони є об'єктивними і не залежать від волі та свідомості людини, оскільки вони є проявом закономірностей об'єктивного світу. Логіко-юридичні закони є інструментом втілення законів логіки мислення людей у процесі творення нормативного масиву, тому саме завдяки їм закон, будучи регулятором суспільних відносин, стає зрозумілим для його адресатів, а отже, потенційно може бути дієвим та досягати мети свого прийняття.

При створенні закону необхідно дотримуватися законів формальної логіки, основними з яких є: закон протиріччя, закон тотожності та закон виключеного третього. Останній здебільшого стосується питань правозастосування. Закон протиріччя відображається у твердженні: судження і його заперечення не можуть бути одночасно істинними. Таким чином, законодавець при створенні нормативного акта повинен керуватися виключністю певного положення. Положення, протилежне за змістом або таке, що встановлює інше регулювання, не повинно існувати як у певному нормативному акті, так і у системі актів у сукупності. При створенні кодифікованого акта допускається створення положень, що уточнюють загальні положення, однак уточнюючі положення не повинні обмежувати зміст загальних положень так, щоб вони не мали сфери застосування. Тому законодавцю необхідно досить уважно діяти при написанні загальних та спеціальних положень кодифікованого акта. Закон протиріччя стосується виключно тих випадків, коли нормативному регулюванню піддається один предмет в одному і тому ж значенні. На основі закону протиріччя встановлюється правило про те, що при прийнятті нових нормативних актів щодо регулювання певних суспільних відносин необхідно вносити зміни у попередні нормативно-правові акти, положення яких спрямовані на регулювання того самого предмета. Недотримання цього правила спричинює появу колізій у нормативно-правовому регулюванні.

Суть закону тотожності розкривається так: якщо судження істинне, то воно істинне. Цей закон є основою вимоги однозначності при визначенні змісту понять, термінів, суджень протягом всього тексту нормативного акта або загалом по всьому законодавству. Він лежить в основі прийому уніфікації законодавчого матеріалу. Досить часто у зв'язку з існуванням галузевих потреб законодавства цей закон не береться до уваги, що є значною проблемою.

Кодекс повинен бути системним та логічно завершеним. Виконання цієї вимоги залежить від чіткості у визначенні предмета правового регулювання. Вимога завершеності проявляє себе у правилі про те, що нормативний акт повинен містити юридичну норму повністю, або, у випадку невикладення норми цілком, посилання на акти, де міститься завершення частково викладеної норми. Зміст норми має бути зрозумілим зі змісту акта чи комплексу актів, у яких ця норма викладена.

Вимога системності означає, що норми при поєднанні у тексті нормативного акта повинні створити замкнуту систему і не суперечити одна одній та бути частиною єдиного цілого. Для забезпечення системності використовують прийом нормативної побудови. Його суть зводиться до того, що кожна норма права втілюється, по можливості, в окремій статті нормативного акта.

Традиційно вважається, що звичайна норма права складається з гіпотези, диспозиції та санкції, де гіпотеза – це посилання на конкретні життєві обставини, за настання яких діє диспозиція; диспозиція – це правило, що регулює поведінку суб'єкта-адресата норми; санкція – це вираження відповідальності за недотримання вимог диспозиції. Санкції статті досить часто містяться у статтях інших нормативних актів, тому фактично не завжди вся норма повністю розміщена в одній статті. Водночас варто зазначити, що не завжди це доцільно, а іноді навіть заважає ясності нормативного регулювання.

Формулюючи диспозиції юридичних норм, необхідно дотримуватися правила, що праву суб'єкта завжди повинен відповідати юридичний обов'язок, оскільки права є похідними від обов'язків. Лише за наявності виконання обов'язків у суб'єктів можуть виникнути права: виключно при виконанні обов'язку зі сплати податків у розпорядників бюджетних коштів можуть виникнути права з використання цих коштів.

Висновки. При використанні юридичних конструкцій законодавцю необхідно дотримуватися низки правил: 1) юридичні конструкції повинні відповідати реаліям суспільного життя; 2) юридичні конструкції повинні чітко та ясно відображати ознаки ситуації, яку вони регулюють; 3) вони повинні бути логічними та послідовними; 4) вони повинні бути логічно пов'язаними з наявними та потенційно можливими юридичними конструкціями; 5) юридичні конструкції повинні бути оптимально конкретизованими та зрозумілими для адресатів закону; 6) при створенні юридичної конструкції механізму реалізації законів необхідно, щоб матеріальні та процесуальні норми закріплювалися одночасно, в одному акті, процедури не повинні суперечити змісту матеріальних норм.

Ступінь точності у кодифікаційному акті має бути набагато більшим, ніж у будь-якому іншому. Для того щоб кодифікаційний акт був максимально точним, необхідно виокремити низку вимог щодо стилю викладу та юридичної термінології: 1) виклад нормативних приписів у тексті кодифікаційного акта повинен бути логічним та послідовним, змістовно завершеним; 2) виклад тексту кодифікаційного акта має здійснюватися без використання фразеологічних зворотів, метафор, гіпербол; 3) речення в акті кодифікаційного характеру повинні мати безособовий, нейтральний характер. Вони повинні не бути адаптованими під конкретну ситуацію, до конкретних юридичних та фізичних осіб; 4) терміни, що використовуються при викладенні кодифікаційного акта, повинні мати строго визначене значення; 5) термінологія, яка використовується у кодифікаційних актах, повинна бути в обов'язковому порядку уніфікована.

Використані джерела

1. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. / С. С. Алексеев. – М. : Юридическая литература, 1982. – Т. II. – 360 с.
2. Кашанина Т. В. Юридическая техника : учебник / Т. В. Кашанина. – 2-е изд., пересмотр. – М. : Норма: ИНФРА-М, 2011. – 495 с.
3. Пиголкин А. С. Подготовка проектов нормативных актов / А. С. Пиголкин. – М. : Юридическая литература, 1968. – 166 с.
4. Пиголкин А. С. Совершенствование законодательной техники / А. С. Пиголкин // Советское государство и право. – 1968. – № 1. – С. 50–57.
5. Пономарева Т. В. Экономичность правовых норм как условие их эффективности / Т. В. Пономарева // Черные дыры в Российском законодательстве. – 2006. – № 3 – С. 62–63.
6. Риндюк В. І. Проблеми законодавчої техніки в Україні: теорія та практика : моногр. / В. І. Риндюк ; відп. ред. О. І. Ющик. – К. : Юридична думка, 2012. – 272 с.

Дейнека К. О. Загальні вимоги до кодифікаційної техніки

У статті досліджується питання загальних вимог до кодифікаційної техніки. Висока технічна якість кодексу є важливою передумовою для його дієвої реалізації, оскільки забезпечує можливість кожному суб'єкту чітко і ясно розуміти зміст кодексу, моделювати власну поведінку відповідно до його положень, передбачати можливі наслідки своєї неправомірної поведінки. Проблема підсилюється тим, що в правовій доктрині дотепер залишається недостатньо дослідження питання загальних вимог до кодифікаційної техніки.

У результаті проведеного дослідження автор доводить, що при використанні юридичних конструкцій законодавцю необхідно дотримуватися низки правил: 1) юридичні конструкції повинні відповідати реаліям суспільного життя; 2) юридичні конструкції повинні чітко та ясно відображати ознаки ситуації, яку вони регулюють; 3) вони повинні бути логічними та послідовними; 4) вони повинні бути логічно пов'язаними із наявними та потенційно можливими юридичними конструкціями; 5) юридичні конструкції повинні бути оптимально конкре-

тизованими та зрозумілими для адресатів закону; 6) при створенні юридичної конструкції механізму реалізації законів необхідно, щоб матеріальні та процесуальні норми закріплювалися одночасно, в одному акті, процедури не повинні суперечити змісту матеріальних норм.

Ключові слова: кодифікаційна техніка, законодавча техніка, проблеми кодифікації.

Deineka K. General requirements to codification technique

The scientific paper examines the issue of general requirements to codification technique. The high technical quality of a code is an important prerequisite for its effective implementation, as it provides an opportunity for each subject to clearly understand the content of the code, to model its own behaviour in accordance with its provisions, to anticipate the possible consequences of its unlawful conduct. The problem is exacerbated by the fact that in the legal doctrine the issue of general requirements to codification technique remains insufficiently studied.

As a result of the research, the author argues that when using legal constructions, the legislator shall adhere to a number of following rules: 1) legal constructions should correspond to the realities of public life; 2) legal constructions should clearly reflect the signs of the situation they regulate; 3) they must be logical and consistent; 4) they must be logically linked to existing and potentially possible legal constructions; 5) legal constructions should be optimally concretized and understandable for the addressees of the law; 6) when creating the legal structure of the mechanism for the implementation of laws it is necessary that the material and procedural norms be fixed simultaneously, in one act, the procedures should not contradict the content of material norms.

The degree of accuracy in the codification act must be much greater than in any other act. In order for the codification act to be as accurate as possible, it is necessary to highlight a number of requirements regarding the style of presentation and legal terminology: 1) the statement of normative prescriptions in the text of the codification act must be logical and consistent, meaningfully completed; 2) the statement of the text of the codification act should be carried out without the use of phraseological translations, metaphors, hyperbole; 3) sentences in the act of codification should be impersonal, neutral. They should not be adapted to a specific situation, to specific legal entities and individuals; 4) the terms used in the presentation of the codification act must have a strictly defined value; 5) the terminology used in the codification acts should be obligatory unified.

Key words: codification technique, legislative technique, codification problems.

УДК 340.0

*Тарас Олегович Дідич,
докторант юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук, доцент*

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОУТВОРЕННЯ
ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ: АНАЛІТИЧНИЙ ВИМІР**

Постановка проблеми. Методологічна основа будь-якого наукового дослідження становить необхідний елемент наукового пізнання, забезпечуючи всебічність, комплексність дослідження та обґрунтованість отриманих результатів. Від того, наскільки комплексно буде розроблено методологічну базу наукового дослідження залежить достовірність і всебічність одержаних результатів.

Методологічна основа наукового дослідження формується під впливом таких чинників:

- складність предмета дослідження, його наукознавчий потенціал, теоретичні та практичні потреби наукового пізнання;
- різноманітність принципів наукового пізнання, методологічних підходів і методів наукового дослідження, що можуть та мають бути застосовані до вивчення предмета дослідження як окремо один від одного, так і в їх органічному поєднанні;
- особливості типів правопізнання, які акумулюють у собі однотипні погляди на право, тим самим даючи змогу узагальнити знання про право та в подальшому забезпечити цілісність наукового дослідження загалом;
- дослідницькі здібності суб'єктів, які здійснюють наукове пізнання;
- мета і завдання наукового дослідження, які виокремлено і визначено в процесі здійснення дослідження;
- науковий результат, на отримання якого орієнтовано дослідження та який зумовлює науковий інтерес і практику наукової діяльності.